

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA YOSH TADQIQOTCHILARNING INNOVATSION RIVOJLANISHDAGI O'RNI

Anvar Nuriddinov

Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti talabasi

E-mail: masterx5pubgm@gmail.com

Annotatsiya: *Mazkur maqolada raqamli iqtisodiyot sharoitida yosh tadqiqotchilarning ilmiy-innovatsion jarayonlardagi o'rni va ahamiyati yoritib berilgan. Bugungi globallashtirish va raqamlashtirish jarayonlari ilm-fan rivojiga yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Ayniqsa, yoshlarning ilmiy izlanishlarga jalb etilishi, ularning innovatsion g'oyalarni ilgari surishi va amaliyotga tatbiq etishi iqtisodiy taraqqiyotning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Maqolada yosh tadqiqotchilar faoliyatini qo'llab-quvvatlash masalalari, ilmiy muhitni rivojlantirish hamda zamonaviy texnologiyalar asosida ilmiy salohiyatni oshirish yo'llari tahlil qilingan. Shuningdek, raqamli iqtisodiyot sharoitida yosh tadqiqotchilar duch kelayotgan muammolar va ularni bartaraf etish bo'yicha amaliy takliflar keltirilgan.*

Kalit so'zlar: *raqamli iqtisodiyot, yosh tadqiqotchi, innovatsiya, ilm-fan, iqtisodiy rivojlanish.*

АННОТАЦИЯ: *В данной статье освещаются роль и значение молодых исследователей в научно-инновационных процессах в условиях цифровой экономики. Современные процессы глобализации и цифровизации создают новые возможности для развития науки. В частности, привлечение молодежи к научным исследованиям, выдвижение ими инновационных идей и их внедрение в практику являются одним из важных факторов экономического развития. В статье анализируются вопросы поддержки деятельности молодых исследователей, развития научной среды, а также повышения научного потенциала на основе современных технологий.*

Ключевые слова: *цифровая экономика, молодой исследователь, инновации, наука, экономическое развитие.*

ABSTRACT: *This article highlights the role and significance of young researchers in scientific and innovative processes under the conditions of the digital economy. Modern processes of globalization and digitalization create new opportunities for the development of science. In particular, engaging young people in scientific research, promoting innovative ideas, and implementing them in practice are considered important factors of economic development. The article analyzes issues related to supporting the activities of young researchers, developing the scientific environment, and enhancing scientific potential based on modern technologies.*

Keywords: *digital economy, young researcher, innovation, science, economic development.*

KIRISH

Bugungi kunda jahon iqtisodiyotida raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi jamiyat hayotining barcha sohalariga, jumladan, ilm-fan va ta'lim tizimiga ham sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Raqamli iqtisodiyot sharoitida bilim, innovatsiya va intellektual salohiyat asosiy ishlab chiqarish omillaridan biriga aylanib bormoqda. Shu nuqtayi nazardan, yosh tadqiqotchilarning ilmiy izlanishlarga faol jalb etilishi va ularning innovatsion faoliyatdagi ishtiroki iqtisodiy taraqqiyotning muhim sharti sifatida namoyon bo'lmoqda.

Hozirgi davrda yoshlarning ilmiy faoliyatini qo'llab-quvvatlash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Raqamlashtirish jarayonlari u shbu siyosatni amalga oshirishda muhim vosita bo'lib xizmat qilmoqda. Ilmiy ma'lumotlar bazalariga ochiq kirish, onlayn ta'lim platformalari, raqamli kutubxonalar hamda innovatsion markazlar yosh tadqiqotchilar uchun keng imkoniyatlar yaratmoqda. Natijada ilmiy izlanishlarning sifati oshib, yangi ilmiy g'oyalar va texnologik yechimlar shakllanmoqda.

Shu bilan birga, raqamli iqtisodiyot sharoitida yosh tadqiqotchilar oldida bir qator muammolar ham mavjud. Jumladan, ilmiy infratuzilmaning yetarli darajada rivojlanmaganligi, moliyaviy resurslarning cheklanganligi, ilmiy ishlanmalarni amaliyotga tatbiq etish va tijoratlashtirish mexanizmlarining yetarli darajada yo'lga qo'yilmaganligi yoshlarning ilmiy izlanishlarga bo'lgan qiziqishini pasaytirishi mumkin. Shu sababli mazkur muammolarni tahlil qilish va ularni bartaraf etish yo'llarini aniqlash dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

Mazkur maqolaning asosiy maqsadi raqamli iqtisodiyot sharoitida yosh tadqiqotchilarning innovatsion rivojlanishdagi o'rnini tahlil qilish, ularning ilmiy salohiyatini oshirishda raqamli texnologiyalarning ahamiyatini yoritib berish hamda yoshlarni ilmiy faoliyatga kengroq jalb etish bo'yicha amaliy taklif va xulosalar ishlab chiqishdan iborat.

Raqamli iqtisodiyot va innovatsion rivojlanish tushunchasi

Raqamli iqtisodiyot tushunchasi axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, raqamli platformalar va ma'lumotlar almashinuvi asosida shakllanadigan iqtisodiy munosabatlar tizimini ifodalaydi. Ushbu iqtisodiy modelda bilim, innovatsiya va intellektual resurslar asosiy ishlab chiqarish omillaridan biri sifatida namoyon bo'ladi. Tadqiqotchilar fikriga ko'ra, raqamli iqtisodiyot sharoitida iqtisodiy o'sish an'anaviy resurslarga emas, balki bilim va innovatsiyaga tayanadi [1].

Innovatsion rivojlanish esa yangi bilimlar, texnologiyalar va g'oyalarning iqtisodiy faoliyatga joriy etilishi orqali mahsuldorlikni oshirish va raqobatbardoshlikni ta'minlashga xizmat qiladi. Jahon tajribasi shuni ko'rsatadiki, raqamli texnologiyalar innovatsion jarayonlarni tezlashtirib, ilmiy izlanishlar va amaliyot o'rtasidagi bog'liqlikni mustahkamlamoqda [2].

Raqamli iqtisodiyot sharoitida innovatsiyalar faqat yirik ilmiy markazlar yoki korporatsiyalar tomonidan emas, balki yosh tadqiqotchilar tomonidan ham ishlab chiqilmoqda. Ayniqsa, yoshlarning raqamli texnologiyalarni tez o'zlashtirishi va yangicha fikrlash qobiliyati ularni innovatsion rivojlanishning muhim ishtirokchisiga aylantirmoqda [4].

Yosh tadqiqotchilarning innovatsion jarayonlardagi roli

Yosh tadqiqotchilar ilm-fan rivojida yangi g'oyalar va yondashuvlarning asosiy manbai hisoblanadi. Ularning ilmiy izlanishlari ko'pincha zamonaviy muammolarga yo'naltirilgan bo'lib, innovatsion yechimlar ishlab chiqishga xizmat qiladi. Raqamli iqtisodiyot sharoitida yosh tadqiqotchilar ilmiy faoliyatini amalga oshirish uchun keng imkoniyatlarga ega bo'lib, bu holat ularning innovatsion jarayonlardagi rolini yanada kuchaytirmoqda [3].

Bugungi kunda yosh tadqiqotchilar quyidagi yo'nalishlarda faol ishtirok etmoqda:

- raqamli texnologiyalar asosida ilmiy tadqiqotlar olib borish;
- startap va innovatsion loyihalarda qatnashish;
- ilmiy ishlanmalarni amaliyotga tatbiq etish;
- fan va ishlab chiqarish integratsiyasini kuchaytirish.

Xususan, sun'iy intellekt, katta hajmdagi ma'lumotlarni tahlil qilish, raqamli moliya va axborot xavfsizligi kabi sohalarda yosh tadqiqotchilarning faolligi innovatsion rivojlanishga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Jahon iqtisodiy forumi hisobotlariga ko'ra, raqamli transformatsiya jarayonlarida yosh mutaxassislarining hissasi tobora ortib bormoqda [4].

Yosh tadqiqotchilar faoliyatini qo'llab-quvvatlash mexanizmlari

Yosh tadqiqotchilar faoliyatini rivojlantirish uchun samarali qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini yaratish muhim ahamiyatga ega. Raqamli iqtisodiyot sharoitida ushbu mexanizmlar davlat siyosati, ta'lim tizimi va ilmiy institutlar faoliyati orqali amalga oshirilmoqda. Jumladan, grantlar, ilmiy loyihalarni moliyalashtirish hamda raqamli ilmiy platformalarga ochiq kirish yosh tadqiqotchilar faoliyatini rag'batlantiruvchi asosiy omillar hisoblanadi [7].

Shuningdek, ilmiy konferensiyalar, tanlovlar va forumlar yosh tadqiqotchilarning tajriba almashishi va ilmiy salohiyatini oshirishga xizmat qiladi. UNESCO ma'lumotlariga ko'ra, yoshlarni ilmiy faoliyatga jalb etish innovatsion iqtisodiyotning barqaror rivojlanishini ta'minlovchi muhim shartlardan biridir [5].

MUAMMOLAR VA ULARNING YECHIMLARI

Raqamli iqtisodiyot sharoitida yosh tadqiqotchilarning innovatsion rivojlanishdagi o'rnini tobora ortib borayotgan bo'lsa-da, ularning faoliyatida bir qator muammolar mavjud. Ushbu muammolar ilmiy izlanishlarning samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Birinchiidan, yosh tadqiqotchilar uchun ilmiy infratuzilmaning yetarli darajada rivojlanmaganligi muhim muammolardan biridir. Ilmiy laboratoriyalar, texnik vositalar

va zamonaviy dasturiy ta'minotlarning yetishmasligi ilmiy tadqiqotlarning sifatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Xalqaro tajribalar shuni ko'rsatadiki, ilmiy infratuzilmaga kiritilgan investitsiyalar innovatsion faoliyat samaradorligini sezilarli darajada oshiradi [2].

Ikkinchidan, ilmiy tadqiqotlar uchun moliyaviy resurslarning cheklanganligi yosh tadqiqotchilarning innovatsion g'oyalarni to'liq amalga oshirishiga to'sqinlik qilmoqda. Grantlar va ilmiy loyihalarni moliyalashtirish tizimining yetarli darajada rivojlanmaganligi yoshlarning ilmiy faoliyatga bo'lgan qiziqishini pasaytirishi mumkin. Jahon banki ma'lumotlariga ko'ra, ilmiy izlanishlarni moliyaviy qo'llab-quvvatlash innovatsion rivojlanishning muhim omili hisoblanadi [3].

Uchinchidan, ilmiy ishlanmalarni tijoratlash tirish mexanizmlarining sustligi yosh tadqiqotchilar faoliyatida muhim muammo bo'lib qolmoqda. Ko'plab ilmiy ishlanmalar amaliyotga joriy etilmay qolmoqda, bu esa ilmiy tadqiqotlarning iqtisodiy samaradorligini kamaytiradi. Innovatsion markazlar va texnoparklar faoliyatini kengaytirish orqali ushbu muammoni bartaraf etish mumkin [4].

Mazkur muammolarni hal etish uchun bir qator chora-tadbirlarni amalga oshirish zarur. Jumladan, yosh tadqiqotchilar uchun maxsus innovatsion dasturlar ishlab chiqish, ilmiy loyihalarni moliyalashtirish hajmini oshirish hamda raqamli texnologiyalar asosida ilmiy infratuzilmani rivojlantirish muhim ahamiyatga ega. Shuningdek, xalqaro ilmiy hamkorlikni kengaytirish va tajribali mutaxassislar bilan hamkorlikni yo'lga qo'yish yosh tadqiqotchilar faoliyatining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi [5].

Xulosa qilib aytganda, raqamli iqtisodiyot sharoitida yosh tadqiqotchilar innovatsion rivojlanishning muhim harakatlantiruvchi kuchlaridan biri hisoblanadi. Zamonaviy raqamli texnologiyalar yoshlarning ilmiy izlanishlarga jalb etilishi, yangi g'oyalar ishlab chiqilishi va innovatsion yechimlarning amaliyotga tatbiq etilishi uchun keng imkoniyatlar yaratmoqda. Natijada ilm-fan va iqtisodiyot o'rtasidagi uzviy bog'liqlik yanada mustahkamlanib bormoqda.

Yosh tadqiqotchilarning innovatsion faoliyatdagi ishtiroki nafaqat ilmiy rivojlanishga, balki iqtisodiy o'sish va raqobatbardoshlikni oshirishga ham xizmat qiladi. Ayniqsa, raqamli iqtisodiyot sharoitida bilimga asoslangan iqtisodiy modelning shakllanishida yoshlarning roli tobora ortib bormoqda. Bu jarayonda yosh tadqiqotchilarning ilmiy salohiyatini oshirish, ularni qo'llab-quvvatlash va ilmiy faoliyat uchun qulay shart-sharoitlar yaratish muhim ahamiyat kasb etadi [1], [4].

Shu bilan birga, ilmiy infratuzilmaning yetarli darajada rivojlanmaganligi, moliyaviy resurslarning cheklanganligi va ilmiy ishlanmalarni tijoratlash tirish mexanizmlarining sustligi yosh tadqiqotchilar faoliyatiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Mazkur muammolarni bartaraf etish uchun davlat, ta'lim muassasalari va ilmiy tashkilotlar o'rtasida samarali hamkorlikni yo'lga qo'yish zarur. Grantlar, ilmiy tanlovlar, innovatsion markazlar va raqamli platformalar orqali yosh tadqiqotchilarni rag'batlantirish innovatsion rivojlanishning barqarorligini ta'minlaydi [3], [5].

Xulosa o‘rnida ta’kidlash joizki, raqamli iqtisodiyot sharoitida yosh tadqiqotchilarning innovatsion rivojlanishdagi o‘rnini kuchaytirish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri bo‘lishi lozim. Bu esa ilm-fan rivoji, innovatsion iqtisodiyot va jamiyat taraqqiyoti uchun mustahkam poydevor yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Tapscott D. The Digital Economy: Promise and Peril in the Age of Networked Intelligence. McGraw-Hill, 1996.
2. OECD. Digital Economy Outlook. OECD Publishing, 2020.
3. World Bank. World Development Report 2021: Data for Better Lives. Washington, DC, 2021.
4. Schwab K. The Fourth Industrial Revolution. World Economic Forum, 2016.
5. UNESCO. Science, Technology and Innovation: Youth and Research Development. Paris, 2019.
6. Castells M. The Rise of the Network Society. Wiley-Blackwell, 2010.
7. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti rasmiy veb-sayti. Ilm-fan va innovatsiyalarni rivojlantirishga oid hujjatlar. <https://president.uz>